

Aile İçinde Yaşanan Şiddete Karşı Çocuğun Gösterdiği Tepkiler

The Impact on Children of Violence in Family Lived

Nida BAYINDIR*

Özet

Bu araştırma aile içinde anne baba arasında yaşanan şiddete karşı çocukların gösterdikleri tepkileri ortaya koymayı amaçlamıştır. Aile içi şiddet, hem dünyada hem de Türkiye’de artarak süregelen bir sorundur. Araştırmanın verileri 2010 yılı Kütahya il merkezinde yürütülen ve araştırmacının bizzat görev aldığı aile içi şiddet ve kadının şiddetten korunması konulu ‘Mutlu Aileler, Gülen Yüzler’ projesinin birinci fazında katılımcı kadınlardan elde edilmiştir. Araştırmaya katılan kadınlara evdeki şiddete tanık olan çocuklarının davranışları sorulmuştur. Araştırma bulgularına göre, evde yaşanan şiddete çocuklar büyük oranda tanık olmakta ve bundan olumsuz olarak etkilenmektedirler. Ansal olarak sıklıkla gösterdikleri tepkileri belirgin ağlama, ne yapacağını bilememe ve şoka girme, anne-babanın kavga etmesini önlemeye çalışma, anneyi destekleme ve korumaya çalışmadır. Uzun vadede ise en çok çocuklarda saldırganca davranışların arttığı, sürekli sinirlilik, tedirginlik hali olduğu ve anneye aşırı bir bağlılık geliştirdikleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Şiddet, Çocuk, Tepkiler

Abstract

This study aims to reveal the responses of children who witness the violence between their parents. Domestic violence is an ongoing problem which is increasing in Turkey as well as in the world. This research was conducted in 2010, in a province of Kutahya and the researchers themselves are involved domestic violence and women's violence, the protection entitled 'Happy Families, Smiling Faces' project's first phase. The women who were surveyed and witness violence at home were asked about their child's behavior. According to research findings, the violence at home is largely witnessed by children, as a result of which children are affected negatively. Their responses are usually like the following; distinct mental crying, not knowing what to do and being shocked, trying to stop the fight between their parents, trying to support and protect the mother. In the long-term, aggressive behavior in children have increased the most as well as constant nervousness, anxiety and an extreme commitment to mother were developed.

Key Words: Family, Violence, Children, Reactions

* Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, nidabayindir@yahoo.com

Giriş

Şiddet olgusu, gitgide hem dünyada hem de ülkemizde toplum birliğini bozan ciddi bir sorun olmaktadır. Şiddet, karşıdakine güç ve baskı uygulayarak zarar verme işidir. Özellikle bedensel, ruhsal, ekonomik ve cinsel bir yıkımdır. Şiddet, hangi boyutta olursa olsun sonuçta fiziksel, psikolojik ve ihmal yaratan istenmeyen bir durumdur (Budak, 2000, Solak, ve diğ. 2007). Yani bireyin sosyal yapı içerisinde hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasına neden olan her türlü olumsuz etki şiddete girmektedir. Bu bağlamda aile içi şiddet kavramı ise sadece eşleri değil, tüm aileyi kapsamaktadır. Aile içinde gerçekleşen şiddet aile ve toplum yapısını yıpratmaktadır. Ancak aile içi şiddetin algılanması toplumdan topluma göre değişmektedir. Toplumun benimsediği ve ne yazık ki meşrulaştırdığı aile içinde yaşanan şiddet, durumu daha da kötüleştirmektedir. Örneğin, 2008 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne yapılan araştırmada görüşülen 12795 kadından elde edilen bulgulara göre en az bir kez evlenmiş kadınların evlilikleri boyunca %26-%57'sinin şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (KSGM, 2008).

Aile içi şiddete yönelik yapılan araştırmalarda çok farklı istatistikler göze çarpmaktadır. Bu farklılığın nedenleri, şiddet görenlerin gizlemesi, şiddet olarak algılayamaması ya da hayatın rutini olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Aile içi şiddetin özellikle aile yaşantısının bir parçası olarak görülmesi ve kuşaktan kuşağa geçmesi sadece şiddeti göreni değil, şiddet ortamında büyüyen çocukları da olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Çocuklukta aile içinde yaşanan şiddete maruz kalan ya da tanık olan çocuklarla ilgili yaşanan olumsuzlukları içeren araştırmalar mevcuttur (Sharma 2005, Hemenway ve diğ, 1994, Riggs vd., 2000, Ateah ve Durrant, 2005, Ulutaşdemir, 2002, Coleman, Weinman, ve Hsi, 1980). Vahip ve Doğanavşargil (2006)'in yaptığı araştırmada, eşler arasında yaşanan şiddete tanık olan çocukların yarısı şiddete fiilen müdahale ettikleri, doğrudan şiddete maruz kalmaları bile çocukluk çağı travmaları yaşadıkları saptanmıştır. Araştırmadaki bir diğer önemli bulgu bu çocukların, yaralanmış, berelenmiş annenin bakımını yaptıklarının ve annenin yaşadığı çöküntü durumunu içselleştirdiklerinin görülmesidir. Araştırmanın bir başka önemli bulgusu ise, eşlerinden şiddet görenlerin buna paralel olarak, çocuklarına da şiddet gösterdiklerinin saptanmış olmasıdır.

Bu konuda yapılan diğer araştırmaların ortak bulgusu da; çocukken şiddet dolu bir ortamda büyüyen bireylerin kendi çocuklarına şiddet uyguladığı, şiddete maruz kalan ya da tanık olan çocuklarda psikolojik ve fiziksel hasarlar oluştuğu, kısa vadede çocuklarda saldırganlık başta olmak kaydıyla somatik belirtiler ortaya çıkmasıdır (McDonald ve Jouriles, 1991, Vahip ve Doğanavşargil, 2006). Ancak aile içinde yaşanan şiddete karşı çocuk tepkimelerinin ve davranışlarının incelenmesinde yeterli araştırmaların olmadığı da bir gerçektir (Yıldırım, 1998, Malinosky-Rummel 1993, Kaplan ve diğ. 1998).

Dolayısıyla, aile içinde yaşanan şiddetten çocukların fazlasıyla etkilendiği, özellikle şiddet gören annenin büyüttüğü çocukların sayısı ve durumu düşünülecek olursa, gelecekteki aile birliğinin sağlanmasında ciddi problemlerin olacağı anlaşılmaktadır. Gerek toplum ruh sağlığı gerekse çocuk gelişimi açısından, şiddet ortamında büyüyen çocukların bundan nasıl olumsuz etkilendikleri konusunda alınması gereken çok ivedi önlemler olmalıdır. Bu geciktirildiği takdirde, böyle bir ortamda

büyümüş çocuğun kişilik yapısının, hayata bakış açısının ve psikopatolojiye alışmış bünyesinin hem kendini hem de toplumu çok daha zor durumlara düşürebileceği yadsınamaz bir gerçektir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Aile içinde yaşanan şiddet tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Bu durumdan en fazla etkilenenler ise çocuklardır. Araştırma, aile içinde yaşanan şiddete şahitlik eden çocukların kısa ve uzun vadede gösterdikleri olumsuz davranışların ailelerince fark edilip edilmediğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Şiddetin baş mağduru olan kadınların, çocukların şiddetten etkilenip etkilenmediği veya nasıl etkilendikleri hususunda farkındalıkları, şiddet toplumu olma ya da istemeden şiddet ortamında yetişmenin olumsuz çıktılarını ortaya koyması ve gerekli önlemlerin alınması açısından önemlidir. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

- 1-Aile içinde şiddetin gerçekleşme düzeyi nedir?
- 2-Evde eşler arasında yaşanan şiddete çocukların bizzat şahit olma durumları nedir?
- 3-Çocukların evde yaşanan şiddetin farkında olma durumları ne orandadır?
- 4-Eşler arasında yaşanan şiddette çocukların şiddet görme durumları ne düzeydedir?
- 5-Anneye göre çocukların evde yaşanan şiddetten etkilenme durumları ne düzeydedir?
- 6-Çocukların evde yaşanan şiddet anında ve sonrasında gösterdikleri tepkiler nelerdir?

Yöntem

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2010 yılı Kütahya il merkezinde yürütülmüş olan aile içi şiddet ve kadının şiddetten korunması konulu 'Mutlu Aileler, Gülen Yüzler' projesinin birinci fazında katılımcı kadınlardan şiddet mağduru 88 kadın oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Veriler şiddet mağduru kadınlar üzerinde araştırmacı tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan bir anket yoluyla toplanmıştır. Yapılan güvenilirlik çalışmasında anketin cronbach alfa değeri .90 olarak bulunmuştur.

Anket, katılımcılarla yapılan, yapılandırılmamış gözlemlere dayanarak hazırlanmıştır. Anket verileri, yine araştırmacı gözetiminde şiddet mağduru olan kadınlardan bire bir toplanmıştır. Anketin uygulanmasında kadınlara anketi cevaplamak isteyip istemedikleri sorulmuş ve gönüllü olanlara anket uygulanmıştır. Anket, STK (Sivil Toplum Kuruluşlarının) ve Kurum temsilcilerinin aile içi şiddete yönelik bilgilendirme panelinin sonrasında verilmiş, böyle bir ortamda yetişen özellikle 0-11 yaş çocuğu olan katılımcılar seçilmiştir. Anket, tanımlayıcı soruların haricinde iki bölümde tasarlanmıştır. Annelerden ilk bölümde şiddet anında, ikinci bölümde ise uzun vadede, çocuklarının tepkilerinin yaşanma sıklığını belirlemeleri istenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde yüzde frekans hesaplamaları yapılmıştır.

Bulgular

Aile içinde eşler arasında yaşanan şiddete (fiziksel, sözel, cinsel, ekonomik) karşı çocuğun gösterdiği tepkileri belirlemek için yapılan araştırmanın bulguları aşağıda verilmiştir.

Tablo1. Aile içinde şiddet oranının gerçekleşme düzeyi

Değişkenler	f	%	\bar{X}	ss
6 aydabir	27	30,7	2,42	1,31
3 aydabir	28	31,8		
Ayda bir	9	10,2		
Haftada bir	17	19,3		
Hergün	7	8,0		
Toplam	88	100,0		

Araştırma bulgularına göre, örneklemdaki kadınlardan %30,7'si 6 ayda bir şiddet gördüğünü, %8,0'ı her gün şiddet gördüğünü belirtmektedir.

Tablo2. Evde eşler arasında yaşanan şiddete çocukların tanık olma durumları

Değişkenler	f	%	\bar{X}	ss
Hiç	1	1,1	3,93	0,93
Çok az	4	4,5		
Bazen	23	26,1		
Çoğu zaman	32	36,4		
Herzaman	28	31,8		
Toplam	88	100		

Evde yaşanan şiddete her zaman tanık olan çocukların oranı %31,8 çoğu zaman tanık olan çocukların oranı ise %36,4'tür. Yani çocukların şiddete her zaman ve çoğu zaman tanık olma durumları %68,2'dir.

Tablo 3. Çocukların evde yaşanan şiddetin farkında olma durumları

Değişkenler	f	%	\bar{X}	ss
Hayır	1	1,1	2,44	0,49
Bazen	27	30,7		
Evet	60	68,2		
Toplam	88	100		

Çocukların evde yaşanan şiddetin %68,2 oranında farkında oldukları belirlenmiştir.

Tablo 4. Eşler arasında yaşanan şiddette çocukların şiddet görme durumları

Değişkenler	f	%	\bar{X}	ss
Hayır	53	60,2	1,6	0,8
Bazen	17	19,3		
Evet	18	20,5		
Toplam	88	100		

Elde edilen bulgulara göre, eşler arasında yaşanan şiddette çocukların %20,5 oranında şiddet gördüğü, %60,2 oranında ise şiddet görmediği belirlenmiştir.

Tablo 5. Çocukların evde yaşanan şiddetten etkilenme durumları

	f	%	\bar{X}	ss
Olumlu	10	11,4	2,48	0,69
Bilmiyor	25	28,4		
Olumsuz	53	60,2		
Toplam	88	100		

Çocukların evde yaşanan şiddetten % 60,2 oranında olumsuz etkilendiği belirlenmiştir.

Tablo 6. Çocukların evde yaşanan şiddet anında gösterdiği gözlenebilir tepkiler

Maddeler	f		%		\bar{X}	ss
	Herzaman	Çoğuzaman	Herzaman	Çoğuzaman		
1-Belirgin ağlama	33	33	37,5	37,5	3,82	1,29
2-Sessiz ağlama	1	24	1,1	27,3	2,61	1,15
3-Ana-babayı araya girerek sakinleştirmeye çalışma	34	22	38,6	25,0	3,84	1,16
4-Komşulardan yardım isteme	2	10	2,3	11,4	1,95	1,08
5-Odaya kapanma	12	17	13,6	19,3	3,09	1,12
6-Akrabalara haber verme	21	18	23,9	20,5	3,36	1,21
7-Susma	21	20	23,9	22,7	3,35	1,25
8-Sokağa kaçma	4	7	4,5	8,0	2,19	1,12
9-Bir köşeye sinme, saklanma	2	10	2,3	11,4	2,26	1,04
10-Bağırma, çığlıklar atma	21	17	23,9	19,3	3,06	1,47
11-Kendini koruma	7	5	8,0	5,7	2,15	1,24
12-Kardeşlerini koruma	13	17	14,8	19,3	2,90	1,29
13-Evde oradan oraya koşturma (ne yapacağını bilememe)	32	9	36,4	10,2	3,23	1,59
14-Bayıma	-	4	-	4,5	1,80	0,93
15-Şoka girme	32	21	36,4	23,9	3,63	1,34
16-Anneyi destekleme	38	5	43,2	5,7	3,45	1,51
17-Babayı destekleme	-	8	-	9,1	2,17	1,00

18-Anneyi darba karşı korumaya çalışma	39	14	44,3	15,9	3,79	1,30
19-Babayı darba karşı korumaya çalışma	14	12	15,9	13,6	2,42	1,55
20-Kolluk kuvvetlerini arama	-	-	-	-	1,45	0,74

* Her zaman ve çoğu zaman verileri tabloda kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, şiddet anında çocuklar her zaman (%37,5) ve çoğu zaman (37,5) belirgin düzeyde ağlamakta, araya girerek ana-babayı sakinleştirmeye (%38,6-25,0) çalışmakta, evde oradan oraya koşturarak (%36,4-10,2) ne yapacağını bilememekte, şok yaşamakta, anneyi haklı görerek (%43,2-5,7) darba karşı korumaya (%44,3-15,9) çalışmaktadırlar.

Tablo 7. Çocukların evde yaşanan şiddet sonrasında gösterdiği gözlenebilir tepkiler

Maddeler	f		%		\bar{X}	SS
	Herzaman	Çoğuzaman	Herzaman	Çoğuzaman		
21. Sıklaşan ağlamalar	42	26	47,7	29,5	4,11	1,07
22. Yerli yersiz ağlamalar	29	17	33,0	19,3	3,39	1,45
23. Sürekli sızlanmalar, mazeretler	30	18	34,1	20,5	3,47	1,39
24. Anlamsız bağırma ve çığlıklar	8	16	9,1	18,2	2,69	1,23
25. Anneye aşırı bağılılık	49	5	55,7	5,7	3,82	1,48
26. Sık kabus görme	17	24	19,3	27,3	3,39	1,10
27. İnsanlardan kaçma ve güvensizlik	34	23	38,6	26,1	3,78	1,24
28. Saldırganlaşma (kötü alışkanlıklar edinme)	29	25	33,0	28,4	3,61	1,31
29. Psikolojik gerileme (alt ıslatma, parmak emme, bebek gibi konuşma vb)	10	8	11,4	9,1	2,80	1,09
30. Dikkat ve yoğunlaşma bozukluğu	30	27	34,1	30,7	3,56	1,42
31. Mantıksız korkular (her şeyden korkmak)	-	1	-	1,1	1,57	0,61
32. Sürekli sinirlilik ve tedirginlik hali	25	19	28,4	21,6	3,20	1,51
33. Ani öfke patlamaları ve kavgacılık	-	20	-	22,7	2,32	1,18
34. Duyarsızlaşma ve unutkanlık	15	22	17,0	25,0	3,04	1,34
35. Okul başarısının düşmesi ve okula gitmek istememesi	41	20	46,6	22,7	3,90	1,29
36. Bitkin ve kaygılı görünme	17	22	19,3	25,0	3,04	1,43
37. Asilik, huysuzluk, uyumsuzluk	18	21	20,5	23,9	2,75	1,61

(söz dinlememe)						
38. Üstüne başına dikkat etmeme	4	14	4,5	15,9	2,28	1,27
39. Sıkça yalan söyleme	19	16	21,6	18,2	2,94	1,48
40. Fiziki şikayetlerinde artma (uykusuzluk, baş ve karın ağrısı gibi)	28	25	31,8	28,4	3,50	1,39

* Her zaman ve çoğu zaman verileri tabloda kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, evde yaşanan şiddet sonrasında çocuklarda sıklaşan (%47,7-29,5) ve yerli yersiz gerçekleşen (33,0-19,3) ağlamalar, sürekli sızlanmalar, mazeretler (%34,1-20,5), anneye aşırı bağlılık (%55,7-5,7), insanlardan kaçma ve güvensizlik (%38,6-26,1), saldırganlaşma (%33,0-28,4), dikkat ve yoğunlaşma bozuklukları (%34,1-30,7), okul başarısında düşme ve okula gitmeyi istememe (%46,6-22,7) durumlarının gözlemlendiği belirlenmiştir.

Tartışma

Şiddetin temelinde baskı vardır. Bu anlamda şiddet baskı yoluyla anlaşmazlıkların çözümlenmeye çalışılmasıdır. Böyle olduğunda da taraflar arasında gerilimli bir yaşantı söz konusu olmaktadır. Özellikle aile içerisinde bu baskıdan en çok çocuklar etkilenmektedir. Yapılan araştırmalara göre baskıcı ortamlarda yetişen ve aile içi şiddete tanıklık eden çocuklarda sürekli kaygı, geleceğe ve kendine karşı güvensizlik, düşük kişilik gelişimi gözlenmektedir (URL, 2005). Araştırma bulgularına göre kadınların %8'i her gün şiddet gördüğünü belirtmiştir. Hiç azımsanmayacak bir oran olan bu durum, tüm aile bireylerini şiddetle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu şiddete tanık olan çocukların oranı da ailedeki şiddetin gerçekleşme sıklığına göre artmaktadır. Odacı'nın (2004) çocuk suçları ile yapmış olduğu araştırmada müessir fiil suçunda lise öğrencileri arasında bir artışın olduğu ve genel adâp ve aile aleyhine işlenen suçlarda da yoğunluk görüldüğü belirlenmiştir (Solak, 2007). Örneklemdaki annelerin %60,2'si çocuklarının evde yaşanan şiddetten olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Bu, annelerin çocuklarının şiddet karşısındaki tutumlarını takip ettiklerinin bir göstergesi olabilir. Ancak Bayındır ve diğ. (2007) yaptığı çocuk suçluluğu demografisi araştırmasında suça karışan çocukların %77'si öz annesi ile yaşamaktadır. Bu durum, çocukların öğrenilmiş bir davranış olan şiddetle etkileşiminin olma olasılığını beraberinde getirmektedir. Bu bulguyu destekleyen bir diğer bulgu ise evde şiddete tanıklık eden çocukların en çok anneyi darba karşı korumaya (%44,3) çalışmaları ve anneye aşırı bir bağlılık (%55,7) göstermeleridir. Bu tür ortamlarda yetişen çocukların koruma ve korunma dürtüleri akranlarına göre daha hassas olabilmekte ve sosyal çevrede tipik davranışlarla kendini göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Aile içinde yaşanan şiddete karşı çocuğun gösterdiği tepkileri ortaya koymaya çalışan ve farklı zaman dilimlerinde şiddet gören annelerden elde edilen bulgulara göre, çocukların büyük bir çoğunluğu (%68,2) aile içinde yaşanan şiddete tanık olmaktadır ve evde yaşanan şiddetin farkındadırlar. Bu çocukların %20,5'i şiddet durumunda şiddete uğramaktadırlar. Araştırmaya katılan kadınların %60,2'si çocuklarının bu durumdan olumsuz etkilendikleri, %28,4'u onların nasıl etkilendiğini bilmedikleri yönünde görüş bildirmiştir. Kadınların, %11,4'ü ise çocukların bu şiddet ortamından olumlu olarak etkilendiklerini belirtmiş, böylece ana-babadan kimin haklı olduğunu gördükleri gibi bir ayırtırmaya gittikleri saptanmıştır. Evde yaşanan şiddet anında çocuklarda baskın düzeyde belirgin ağlamalar, ana-babayı ayırmaya çalışma, şok halde ne yapacağını bilememe, anneyi darba karşı koruma ve destekleme gibi tepkileri olduğu belirlenmiştir. Uzun vadede ise anneler, çocuklarda sıklaşan ve yerli yersiz ağlamaların, sürekli sızlanma ve mazeretlerin olduğunu, insanlardan kaçma ve güvensizlik duygularının geliştiğini, saldırganlığın arttığını, dikkat ve yoğunlaşma bozukluklarının oluştuğunu, okul başarısının ve isteğinin azaldığını, özellikle anneye aşırı bağlılığın geliştiğini gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Şiddet olgusunun pek çok araştırmayla işlendiği görülmektedir. Ancak şiddet ortamındaki çocukların durumları tam anlamıyla araştırılmamış bir konudur. Öte yandan çalışmalar şiddete maruz kalan kadınlara yönelmekte ve aile içinde şiddetten etkilenen diğer parametreler göz ardı edilmektedir. Araştırma verilerinin, aile içi şiddetle ilgili bilgilendirmelerin hemen sonrasında bire bir etkileşerek, zaten konuşma ihtiyacında olan kadınlarla görüşme ve anket uygulama yoluyla elde edilmiş olması, araştırmanın güçlü yanlarından biridir. Araştırmanın zayıf noktası, bilgilerin beyana dayalı olması ve kadının gözlem gücü ve farkındalığının boyutu ile ilgilidir. Özellikle şiddet anında ilgisinin çocuktan çok tartışmaya ve eşler arasında yaşanan duruma yönelik olması, çocuğun o anda yaşadıklarını görmesini engelleyecektir. Ancak, aile içi şiddet sadece tekil nedenlerden oluşmaz ve etkilenim sahası tekil değildir. Özellikle çiftlerin şiddet durumunda tek etkilenenlerin kendileri olduğu savı tartışılmalıdır. Şiddet öğrenilmiş bir davranıştır. Şiddet ortamında büyümüş bir çocuk şiddete benzer tepkiler verir. Şiddeti yaşamış ve kanıksamış olan çocuk, amaçlandığı şekilde eğitilmek yerine karşı tarafı suçlamayı, öfke ve düşmanlık duyguları ile hareket etmeyi öğrenir. Kendine olan güveninin azalması yanında başkalarına da güvenemez. Sağlıklı ve mutlu bir aile oluşturma olasılığı düşer. Yaşadığı travma, hayatı boyunca onu pek çok açıdan engeller. Sonuç olarak, aile içinde çocuğun şiddetten nasıl etkilendiği ebeveynler tarafından bilinmeli, şiddetin tek olumsuz sonucunun eşler üzerinde olmadığına farkına varılmalıdır. Özellikle, evde yaşanan şiddetten çocukların etkilenmemesi için olasıları yoktur, bunun göz ardı edilmemesi gerekir. Bunun için sorunlu çiftlerin aile terapistlerine ailece gitmeleri, çocuklarının yanında tartışmayı ertelemeye çalışmaları, bu konuda farkındalıklarını arttırmaya yönelik bilgi ve becerilerini arttırmaları gerekir. Ayrıca, çocukların gelişimi konusunda ailelere planlı bir eğitim verilmeli, öfke yönetimi vb. önleyici hizmetler desteklenmelidir. Öğretmenler de, aile içi şiddete tanık olan çocukların davranışları konusunda bilgi sahibi olmalı, çocuk tepkilerini bu bağlamda yorumlayabilmelidirler. Öğretmenlerin bu tespitleri ile çocuk ve ailesinin yardım almasını sağlamaları gerekir. Eğer çocuk konuşmak isterse, ona duygu ve düşüncelerini sözlerle, resimlerle, hareketlerle ifade etme fırsatı tanınmalıdır.

Kaynaklar

- Ateah C. A, Durrant J. E, (2005). *Maternal use of physical punishment in response to child misbehavior: implications for child abuse prevention*. *Child Abuse Negl*; 29, 169-185.
- Bayındır, N, Özel, A, Köksal, E, (2007). Çocuk Suçluluğu Demografisi: Kütahya Şehri Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 9, (1-4) 95-108.
- Budak, S, (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Coleman KH, Weinman M. L, Hsi B. P, (1980). Factors affecting conjugal violence. *Journal of Psychology*, 105:197-202.
- Hemenway D, Solnick S, Carter J, (1994). Child rearing violence. *Child Abuse Negl*, 18, 1011-1020.
- Kaplan S. J, Labruna, V, Pelcovitz D, Salzinger S, Mandel, F, & Weiner, M, (1999). Physically abused adolescents. *Behavior problems, functional impairment and comparison of in formants reports*, *Pediatrics*, 104, 43-48.
- KSGM, (2008). Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması, <http://www.ksgm.gov.tr/tdvaw/istatistikler.htm>, 23. 03. 2010 tarihinde alınmıştır.
- Malinosky-Rummel, R, (1993). Longterm consequences of childhood physical abuse. *Psychol Bull*, 114, 68-79.
- Mcdonald R, Jouriles E. N, (1991). Marital aggression and child behaviour problems. *Research Findings, Mechanisms, And Intervention Strategies, Behavior Therapist*, 14, 189-191.
- Riggs D. Caulfield M. & Street A. (2000). Risk for domestic violence: Factors associated with perpetration and victimization. *J. Clin Psychol*, 56, 1289-1316.
- Sharma B. R, (2005). Social etiology of violence against women in India. *Soc Sci J*; 42, 375-389.
- Solak, A, Çınar, İ, Cevher, M, Özpolat, V, Bayındır, N, Odacı, H, Saldırım, M, Ayyıldız, M, Canlı, S, Üstün, A, Yılmaz, M, Kırbaş, Ş, Gözütok, D, F, Karacaoğlu, C, Er, O, K, Cerit, Y, Bademci, V, Terkeşli, R, Eranlı, K, Ural, A, İpek, C, Gökdaş, İ, Ada, Ş, Eranlı, E, İçli, T, (2007). *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*. (Edit: Adem Solak), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ulutaşdemir N. (2002). Kadına yönelik şiddet. *Sağlık ve Toplum*, 12(4), 15-20.
- URL, (2005). Aile İçi Şiddet, [www.dosyalar.hurriyet.com.tr/aileicisiddet1 .asp](http://www.dosyalar.hurriyet.com.tr/aileicisiddet1.asp) 18. 078.2008 tarihinde alınmıştır.
- Vahip, I, ve Doğanavşargil, Ö, (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2):107-114.
- Yıldırım A, (1998). *Sıradan şiddet: kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları*. İstanbul: Boyut Yayınları.